

ben mij echter volkomen ervan bewust, dat het niet meer kan zijn dan een waardevol hulpmiddel, nauwkeurig samenwerkend met — en overall waar mogelijk gecontroleerd door — de pathologische anatomie.

Literatuur: BADER, G. M. en G. N. PAPANICOLAOU (1952) *Cancer* 5, 307. — BRUINSMA, A. H. (1957) *Ned. T. Geneesk.* 101, 983; (1958) *T. Gastro-Enterologie* 1, 144. — PAPANICOLAOU, G. N., *Atlas of exfoliative cytology*. — SUERMONDT, W. F. (1958) *Ned. T. Geneesk.* 102, 1729.

Utrecht, 10 september 1958

A. H. BRUINSMA

Ik beschouw de mededeling van collega BRUINSMA als een voor specialisten bestemde, waardevolle aanvulling van mijn klinische les. Uit de gegevens in de literatuur en uit de ervaringen van BRUINSMA blijkt, dat het cytologische onderzoek van de vloeistof, waarmee het colon is gespoeld, belangrijke gegevens kan verschaffen voor de diagnostiek van coloncarcinomen. Ik heb deze methode om twee redenen niet vermeld en wel ten eerste omdat zij niet is toegepast bij de 313 patiënten, die in de les zijn vermeld, en ten tweede omdat ik deze had geschreven voor de huispraktijk met de bedoeling er op te wijzen hoe belangrijk voor de diagnose van carcinomen van de dikke darm de eerste klinische verschijnselen en rectaal onderzoek zijn.

In een specialistisch tijdschrift behoort het cytologische onderzoek van de colonspoelvoeistof wél te worden vermeld. Vandaar, dat ik de methode elders wel heb genoemd (1955).

Literatuur: SUERMONDT, W. F. (1955) *5e jaarboek van kankeronderzoek en kankerbestrijding in Nederland*, bl. 59; (1955) *Arch. chir. neerl.* 7, 363.

Leiden, 22 september 1958

W. F. SUERMONDT

ALGEMEEN OF INDIVIDUEEL

Naar aanleiding van de klinische les over „Premenstruele spanning” door Prof. Dr. W. P. PLATE (1958) wil ik het volgende opmerken. De schrijver noemt als een mogelijke causale factor bij dit ziektebeeld het anti-diuretische hormoon (ADH), omdat dit de symptomen van premenstruele spanning kan verwekken. Dit kunnen de verschillende toxische substanties van de anemoon *Pulsatilla nigricans* (Ranunculaceën) ook; het beeld is zelfs vrijwel identiek met het door Prof. PLATE beschreven ziektegeval. In mindere mate kunnen enkele andere stoffen dit eveneens, o.a. sepia, de inktvloeistof van de inktvis.

Mijns inziens behoren dergelijke stoffen, evenals het anti-diuretische hormoon, bij de beschouwingen over dit ziektebeeld in aanmerking te worden genomen, aangezien ze niet alleen diagnostisch van nut zijn, zoals de studies over de vele pseudohormonen leren (methyloestrenolon bij de bestudering der ovariumfunctie by.), maar omdat ze therapeutisch vaak een beter houvast geven dan de „echte” stoffen. Bedoelde „pseudo”-stoffen kan men immers in kleine doses rechtstreeks toepassen, vergelijkbaar met pollen bij hooikoorts, vaccin bij furunculose e.d. Is dit desensibilisatie, of een (specifieke) „Reizkörpertherapie”? Hoe het ook zij, naar onze ervaring leidt deze methode in vele gevallen spoedig tot een duurzaam resultaat, ook bij andere ziekten waarvoor een toxicologisch analogon te vinden is.

Er is alles voor te zeggen, zich niet te beperken tot enkele pathognomonische symptomen, maar zoveel mogelijk, resp. alle mogelijke symptomen als basis te nemen. En dat niet alleen in statistische zin. Zulks is meestal uitvoerbaar, omdat de omweg over de toxicologie een ruime keuze van middelen verschaft, waardoor het zelfs mogelijk wordt rekening te houden met het gestel. Aard, vorm, onderlinge samenhang

en verloop van de verschijnselen, kortom het individuele reliëf is bij vele gevallen niet in de laatste plaats een functie van het gestel, of van een zekere kwetsbaarheid hiervan. Op deze wijze kan het doel van alle diagnostiek: causale, individuele therapie, zeer dicht worden genaderd.

De beschreven werkwijze berust op dezelfde beginselen als de gebruikelijke, algemene diagnostiek; de laatste is meer gericht op de ziekte-in-het-algemeen en op dit gebied onvervangbaar — algemene therapieën, prognose, systematiek enz. — maar de eerste leidt via vergelijking van geneesmiddel-effecten tot individuele behandeling. Daar de arts in de eerste plaats geroepen is zieke individuen te behandelen, zullen deze er mijns inziens slechts bij kunnen winnen, als de arts het ene doet maar het andere niet nalaat.

Literatuur: PLATE, W. P. (1958) *Ned. T. Geneesk.* 102, 1185.

Oranjestad (Aruba), 1 september 1958 A. VAN 'T RIET

Collega VAN 'T RIET geeft een waardevolle aanvulling van de mogelijke oorzaken van de premenstruele tensie. Mij zijn geen publikaties bekend over vrouwen, die overgevoelig zijn voor de genoemde stoffen en tevens lijden aan premenstruele tensie.

Is inderdaad deze oorzaak aan te nemen, dan zal niemand bezwaar hebben tegen de door collega VAN 'T RIET voorgestelde werkwijze.

Utrecht, 19 september 1958

W. P. PLATE

BERICHTEN

BUITENLAND

WERELDBERICHTEN. — CIJFERS DER WERELDBEVOLKING EN HET LOT DER MENSHEID.

	<i>Oppervlakte in miljoen km²</i>	<i>Bevolking in miljoenen</i>	<i>Dichtheid per km²</i>
Europa	9,7	592	61
Azië	44	1280	29
Afrika	30	200	7
Oceanië	8,8	13	1
Amerika	44,5	325	7

Als haarden van dichtheid onderscheidt men: het Verre Oosten (China, Mantsjoerije, Japan): 92 inwoners per km²; India en Indonesië: 65; Oostelijke Verenigde Staten en Canada: 200.

Deze cijfers zijn bestemd zich snel te wijzigen. De huidige wereldbevolking behoefde 200.000 jaren om het aantal van 2½ miljard te bereiken; tegen het einde van deze eeuw zal het tot 6 of 7 miljard zijn gestegen. De verhouding van het aantal Europeanen tot dat der Aziaten verandert nog in de loop van deze eeuw van 1 : 2 in 1 : 4. „L'augmentation de la population humaine, depuis 25 ans, prend ainsi une importance qui transcende les considérations économiques ou sociales et se situe au coeur même du problème de notre existence” (*Presse méd.* bl. 1412).

CANADA. — ONGEVALLEN VAN KINDEREN. Een medewerker van de *Canadian Medical Association* (1958, bl. 241) geeft een uitvoerige analyse van een statistiek van 150 ongevallen van kinderen, waargenomen in een kinderziekenhuis te Toronto. Het fysische trauma staat met 105 patiëntjes boven aan de lijst: 63 maal gevallen, 18 maal getroffen door een bewegend voorwerp (5 maal een auto); voor het overige van allerlei (stokken, stenen, grasmachine) en onbekend. Dan komen 22 vreemde lichamen (ingeslikt, ingeademd en in het oog geraakt), 17 vergiftigingen (vitamine, aspirine, laxermiddelen, cosmetica, huishoudelijke chemicalia, sigaretten-